

Programrapport 2018 – Program for samisk forskning III/SAMISK III

Programmets overordnede mål og formål

Program for samisk forskning er et løpende program, men med en fast tidsavgrenset programplan. I 2017 gikk programmet over i sin tredje fase (SAMISK III) hvor det ble utarbeidet en ny programplan for den neste tiårsperioden (2017-2027) og oppnevnt et nytt programstyre. Det nye programmet er fremdeles et faglig bredt grunnforskningsprogram for samiske problemstillinger innenfor humaniora og samfunnsvitenskap, men det er nå åpnet opp for naturvitenskapelig forskning innenfor feltet klima- og miljø som har en direkte tilknytning til humaniora og samfunnsvitenskap. Den nye programplanen har dermed forholdt seg til det som tidligere er bygd opp gjennom foregående programmer, men har inkludert nye forskningsbehov som er oppstått - dette være seg innad i det samiske samfunnet, i forholdet mellom samene og majoritetssamfunnet, og i internasjonal sammenheng. Programmet har seks tematiske prioriterte områder: *Kulturuttrykk; Samisk identitet og samfunnsbygging; Oppvekst og utdanning; Språk; Klima og miljø; samt Levekår og befolkningsutvikling*. Hver og en av disse temaområdene har igjen 3-4 prioriterte temaområder.

SAMISK IIIs hovedmål er å bidra til å ivareta Norges særlige ansvar for å utvikle ny forskningsbasert kunnskap for at den samiske folkegruppen skal kunne sikre og utvikle språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt. Programmet har i tillegg ni delmål, hvorav de fem første er faglige og de fire siste er strukturelle: 1) *Ny kunnskap om samiske språk, kultur, samfunnsliv og historie*; 2) *Økt bruk av komparative og transnasjonale perspektiver i forskningen om det samiske samfunnet og dets institusjoner*; 3) *Ny kunnskap om samisk identitet og selvtutiklering i tid og rom*; 4) *Ny kunnskap om relasjoner i Sápmi og mellom Sápmi og andre befolkningsgrupper, myndighetsaktører og internasjonale aktører*; 5) *Ny kunnskap om effekter av tiltak for å bevare kultur og bedre livsvilkår og næringsvirksomhet*; 6) *Styrke rekrutteringen av samiske forskere*; 7) *Styrke internasjonalt samarbeid*; 8) *Styrke samisk som vitenskapsspråk*; 9) *Styrke kommunikasjonen av kunnskap om samiske forhold til beslutningstakere og andre relevante aktører i og utover Sápmi*.

SAMISK III ønsker å fremme ambisiøse prosjekter som gjerne ser de tematiske prioriterte områdene i sammenheng. Gjennom forskningsprosjektene sine, vil programmet støtte opp om forskningsmiljøer som studerer samiske forhold med tanke på langsiktig styrking av kvalitet og økt volum på forskningen innenfor feltet. Programmet skal fremme forskning av høy kvalitet som er relevant for politikktutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet

Sammendrag aktivitet, måloppnåelse og planer framover

Det er vanskelig å beskrive måloppnåelse for SAMISK III da denne fasen ikke har vart så lenge. Det blir derfor mer meningsfullt å tidvis inkludere kumulerte tall fra programmets første og andre fase.

Det er per 13.03.2018 totalt 16 aktive prosjekter innenfor SAMISK-programmet (elleve forskerprosjekter, et personlig postdoktorstipend, og fire arrangementsstøtteprosjekter). Disse prosjektene, som faller inn under blant annet temaområder som språk og litteratur, kulturuttrykk, samfunnsmedisin, tradisjonell kunnskap og miljøtilpasning, viser en god måloppnåelse når det gjelder å støtte samisk forskning innenfor flere av programplanens temaområder. Over tid viser resultatene

fra prosjektene relativt stabile tall når det gjelder vitenskapelige publikasjoner og allmenn- og brukerrettet formidling.

SAMISK III hadde sin første utlysning våren 2018 hvor 22 mill. kroner ble utlyst til forskerprosjekt og arrangementsstøtte. Utlysningen var åpen innenfor alle programplanens temaer, men det ble spesielt gjort en prioritering av temaområdet Språk (og da spesielt sør- og lulesamisk da disse anses for å være utryddingstruede språk). Til fristen kom det inn 27 søknader med et totalt søknadsbeløp på ca. 121 mill. kroner. Kvaliteten var gjennomgående meget høy på søknadene (flere fikk karakteren 6) og hele 8 prosjekter ble innvilget, noe som medførte en økning i budsjettet på ca. 6,8 prosent. Flere av de bevilgede prosjektene i årets utlysning falt inn under temaområdet språk, men også områder slik som samfunnsmedisin og tradisjonell kunnskap koblet til klima og miljø.

Det har blitt gjennomført tiltak for å heve kvaliteten på søknadene. Programadministrasjonen har blant annet besøkt og holdt presentasjoner ved noen av de sentrale søkerinstitusjoner, samt at det har blitt laget en informasjonsvideo om den nye programplanen til SAMISK III og den kommende utlysningen for 2019.

SAMISK III planlegger for en årlig hovedutlysning. Det vil også bli initiert til felles arenaer med andre relevante programmer i form av fellesutlysninger og informasjonsmøter/konferanser.

Beskrivelse og vurdering av aktivitet, måloppnåelse og planer framover

Resultater, virkninger og effekter

SAMISK III ønsker å styrke samisk forskning, både når det gjelder kapasitetsbygging og vitenskapelig kvalitet. Gjennom forskningsprosjektene sine støtter programmet opp om forskningsmiljøer som studerer samiske forhold med tanke på langsiktig styrking av kvalitet og økt volum på forskningen innenfor feltet.

Både i fjorårets utlysning og i andre utlysninger har programmet fått god respons. Man har kunnet sette i gang prosjekter innenfor de fleste av programmets temaområder. Dette indikerer at forskningskapasiteten har økt. Basert på ekspertvurderingene etter de siste utlysningene har også kvaliteten på prosjekter steget betraktelig. Når det gjelder rekruttering av stipendiater ligger prosentandelen støtte til doktorgradsprosjekter relativt høyt sett i forhold til totalbudsjettet. Programmet omfattet i fjor støtte til to doktorgradstipend og et gjesteforskerstipend. Kumulativt har Program for samisk hittil gitt støtte til 19 doktorgrader, seks postdoktorer og et gjesteforskerstipend. Dette gir et godt bidrag til rekruttering av forskere med interesse for samiskrelaterte problemstillinger. Målsettingen om å bidra til rekruttering til samisk forskning kan derfor sies å være vellykket, i hvert fall når det gjelder doktorgradsstipend.

Det er for tidlig å si noe om rekrutteringen til samisk forskning innenfor programmets fase III da det kun har vært en utlysning. Men ser man kumulativt på den generelle målsettingen om å rekruttere samer til forskning, oppgir 13 av fulltids doktorgradsstipendiater å være samiske, noe som er et tilfredsstillende resultat.

En av programmets strukturelle målsettinger handler om å bidra til å utvikle samisk som vitenskapsspråk. Programmet har i liten grad lyktes med dette. Det ble ikke oppgitt at noen prosjekter hadde samisk som arbeidsspråk ved den siste utlysningen. Kumulativt er det i programmet kun et doktorgradsstipend og tre forskerprosjekt som oppgir å ha samisk som arbeidsspråk. Det har også i mindre grad forekommet formidling og publisering på samisk i prosjektene.

Når det gjelder tematisk måloppnåelse er det en utfordring å kategorisere hvert enkelt prosjekt innenfor ett tema. Dette er fordi mange av prosjektene er fler- eller tverrfaglige og fordi temaområdene i seg selv er overlappende. Kumulativt har spesielt temaområdene språk og litteratur, tradisjonell kunnskap og kulturuttrykk blitt godt dekket. I årets utlysning har man også fått dekket

prosjekter som faller inn under temaområdet samfunnsmedisin og tradisjonell kunnskap koblet til klima og miljø. Dette er områder som tidligere ikke har vært godt dekket i programmets øvrige portefølje.

Resultater fra forskningen har potensiale til å komme til nytte både for beslutningstakere på ulike nivåer, blant annet for Sametinget, for kulturarbeidere, og i tillegg som grunnlag for videre forskning. Over tid har man sett at en rekke av prosjektene har et empirisk nedslagsfelt som gir betydelig regional og distriktspolitisk relevans. Prosjekter som omhandler landskaps- og ressursbruk, tradisjonell kunnskap og forvaltningen av fjorder og økosystem (miljørelevant forskning) kan også gi meget viktig kunnskap om miljøtilstanden og effekter på miljøet.

Tema-, fag, sektor- og næringsområder

Programmet skal møte behov for forskning innenfor et bredt spekter av samisk kultur og samfunnsliv. Prosjektporteføljen er fordelt på temaer og fag som er relevante for utfordringene i Sápmi og som omfatter stor grad av tverrfaglig samarbeid. Selv om det i den nye programplanen nå er åpnet opp for naturvitenskapelig forskning innenfor feltet Klima og miljø, er det kumulativt sett et faglig tyngdepunkt innenfor samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag som sosiologi, pedagogikk, statsvitenskap, folkloristikk og lingvistikk. Over tid viser fordelingen på fag og tema en god måloppnåelse.

Forskningskapasitet

Programmet ønsker å bygge samisk forskningskompetanse i bredden ved å styrke og bygge ut de allerede eksisterende samiske forskningsmiljøer slik som bl.a. Universitetet i Tromsø og Samisk høgskole. Programforskningen i universitets- og høgskolesektoren virker å være mer konsentrert nå enn tidligere, noe som i stor grad skyldes at en del høgskoler har fusjonert med universiteter. Samtidig har instituttsektoren fått flere tildelinger fra programmet de senere årene.

Programmets midler har hovedsakelig vært konsentrert på forskerprosjekter, personlig doktorgradsstipend og arrangementsstøtte. Ved programmets siste søknadsfrist ble det utlyst midler til kun forskerprosjekter og arrangementsstøtte. Fokuset på forskerprosjekt handler om at programmet ønsker å oppmuntre til større prosjekter både ved store og mindre forskerinstitusjoner, samt at man ønsker å styrke nettverksbyggende tiltak ved å gi støtte til arrangementer, konferanser etc. Ved årets utlysning var rekrutteringen godt ivaretatt med tre stipendiater. Når det gjaldt kjønnsfordeling var det en overvekt av kvinner (sju av åtte prosjektledere var kvinner).

En kvinne avla doktorgrad i 2018.

Forskningskvalitet/Innovasjonsgrad

I 2018 utlyste programmet 22. mill. kroner til forskerprosjekt og arrangementsstøtte. Utlysningen var åpen innenfor alle programplanens tema, men det ble gjort en prioritering av søknader innenfor temaområdet språk, og da spesielt sør- og lulesamisk. Videre ble det prioritert samarbeidsprosjekter mellom institusjoner og/eller lokale og regionale forskningsmiljøer, samt prosjekter som så på internasjonale komparative problemstillinger med utgangspunkt i samiske forhold. Det kom inn 27 søknader, hvorav 21 var forskerprosjekter og 6 var søknader om arrangementsstøtte. Det totale søknadsbeløpet var på til sammen ca. 121 mill. kroner. Antallet prosjekter som fikk bevilgning var 8, hvorav 4 var forskerprosjekter og 4 var arrangementsstøtte. Det totalt bevilgede beløpet var ca. 23,5 mill. kroner. Det har vært en jevn god økning når det gjelder søkervolum til programmet. Videre kan man - basert på karakterene/ekspertvurderingene til søknadene som har kommet inn ved de to-tre siste utlysningene - se en markant økning i vitenskapelig kvalitet. Dette er svært positivt og kan blant annet ha sammenheng med et økt fokus på å skrive gode søknader (gjennom blant annet

presentasjoner og kursholding ved sentrale søkerinstitusjoner), samt en tydeliggjøring av målsetningene i den nye programplanen.

Internasjonalt samarbeid

Programmet har vært aktiv på å igangsette tiltak som vil øke det internasjonale samarbeidet, blant annet gjennom prioriteringer i utlysningsteksten. Ved de to siste utlysningene har det f.eks. blitt påpekt at man ønsker å prioritere samarbeidsprosjekter som ser på internasjonale komparative problemstillinger med utgangspunkt i samiske forhold. Prosjekter som fikk bevilgning i forbindelse med programmets siste utlysning kan f.eks. vise til gode tall når det gjelder samarbeid med utenlandske forskningsmiljøer, samt et gjesteforskerstipend.

Betydningen av internasjonalt samarbeid vil fortsatt bli understreket i de kommende utlysningene. I tillegg vil programmet også vurdere andre tiltak som kan øke forekomsten av gjesteforsker og utenlandsstipend.

Forsknings- og innovasjonssystemet

SAMISK III er et relativt lite og ambisiøst program, med begrensede ressurser til rådighet.

Programmets inntekt på ca. 14 mill. kroner per år er hovedsakelig konsentrert til forskerprosjekter, personlige stipender og arrangementsstøtte. Bredden i de utlyste søknadstypene gjenspeiler ikke bare programmets ønske om å styrke forskning ved både små og store forskningsinstitusjoner, men også et ønske om nettverksbygging og rekruttering.

Ser man på prosjektene som fikk støtte ved programmets siste utlysning, er 50/50 tilknyttet universitet og høyskole. Prosjektene omfatter samarbeid mellom UoH-sektoren og instituttsektoren, og kulturinstitusjoner og utenlandske institusjoner deltar som partnere. Dette er med på å styrke koblingen mellom grunnforskning og anvendt forskning. Fire av prosjektene er lokalisert i Kautokeino, tre i Tromsø, og ett i Bergen. Innenfor disse prosjektene er det samarbeid med institusjoner andre steder i landet, samt med utenlandske institusjoner. Bredden i samarbeid mellom miljøer og institusjoner er med på å styrke samisk forskning både nasjonalt og internasjonalt.

Kommunikasjon og rådgivning

Prosjektene driver kommunikasjon, formidling og rådgivning til aktører i sektorene, gjennom populærvitenskapelige publikasjoner og foredrag for ulike målgrupper, i tillegg til vitenskapelig publisering.

Fra programadministrasjonens side har det også blitt gjennomført flere tiltak i 2018 som omhandler kommunikasjon og rådgivning. I den forbindelse kan det nevnes at programadministrasjonen aktivt benytter seg av konsultasjonsordningen med Sametinget, samt at det har blitt gjennomført flere besøk ved relevante søkerinstitusjoner hvor det har blitt holdt presentasjoner om programmet og dets kommende utlysning for 2019. Videre kan det også nevnes at programadministrasjonen har laget en informasjonsvideo som skal gi søkere bl.a. informasjon om den nye programplanen, samt prioriteringer og krav i den kommende utlysningen for 2019. Videoen ligger ute på programmets nettside.

Inntekter og overføringer

Programmet er finansiert via Kommunal -og moderniseringsdepartementet og Kunnskapsdepartementet med total årlig inntekt på ca. 14 mill. kroner i 2018.

Med tanke på programmets tematiske bredde og ambisiøse målsetning er ressursene svært begrenset. Dette er uheldig sett i forhold til det økte søkervolumet, samt økningen av vitenskapelig kvalitet hos prosjektene som har kommet inn til programmet. For å få kunne gi støtte til svært gode

og viktige prosjekter har man vært nødt til å ta midler fra kommende år, samt å gjøre kutt i budsjettet til bevilgede prosjekter. Dette er uheldig og skaper et lite balansert budsjett over tid.

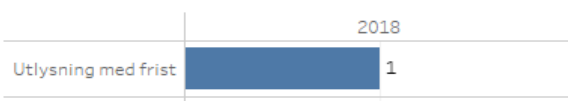
Overføringene skyldes i all hovedsak et økonomisk etterslep i fra "overgangsåret" 2017 (dvs. overgangen fra fase II til fase III). Det ble da ikke utlyst midler på grunn av utarbeiding av ny programplan og prosessen med å oppnevne nytt programstyre.

Lenker til annen relevant informasjon

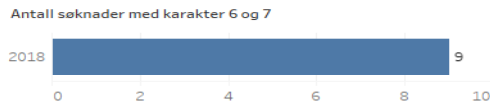
Programnettside: <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/programmer/samisk/>

Nøkkeltall

Antall utlysninger

Antall søknader	2018
Antall søknader	27

Antall avlagte doktorgrader

	2017	2018
	0	1
	0	0

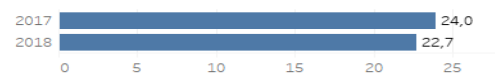
Antall resultatindikatorer

	2017	2018
Faglig publisering		
Publisert artikkel i periodika og serier	12	20
Publisert artikkel i antologi	26	6
Publiserte monografier	2	

FoU-inntekter

	2017	2018
Kommunal- og moderniseringsdepartemen..	-3,9	-3,3
Kunnskapsdepartementet	-11,7	-10,6
Totalt	-15,6	-13,9

Disponibelt budsjett i mill kroner

Forbruk og overføringer, mill kroner

	2017	2018
Overføringer	-8,8	-12,3
Regnskapsført beløp (mill kr)	15,2	10,4